

7364

ЗКП 2

12-11

1924

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
Հ. Կ. Կ. Կ. Կ. Ա. Գ. Ի. Տ-ԲԱԺՆԻ

ԳՐԱԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ, ՄԻԱՑԵՔ

ԲԱՆԱԶԵՎԵՐ

Ռ. Կ. Կ. 13-րդ

ԿՈՆՖԵՐԵՆՑԻԱՅԻ

ՀՈՂ

7-11

ՅԵՐԵՎԱՆ

ՅԵՐԵՎԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆԻ ՍՊԱՐԱՆ

1921

17.09.2013

4364

3X02

12-11

ub

23 SEP 2

1 DEC 2009

Գրականության բոլոր լեզուներին, միացնելը

ԲԱՆԱԶԵՎԵՐ

Ռ. Կ. Կ. 13-րդ

ԿՈՆՖԵՐԵՆՑԻԱՅԻ

11465

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Հ. Կ. Կ. Կ. Կ. ԱԳԻՏ-ԲԱԺՆԻ

Բ Ա Ն Ա Ձ Ե Վ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Ընդունված միաձայն Ռ. Կ. Կ. 13-րդ
կոնֆերենցիայում)

Անցողական ժամանակաշրջանի տվյալ փուլի որոշակիվ հակասությունները, վոր բղխում են տնտեսական ամենատարբեր ձևերի միաժամանակ գոյությունից, շուկայական հարաբերությունների առկայությունից, այն հանգամանքից, վոր պետական հաստատություններն անհրաժեշտորեն պետք է կիրառեն դործնական աշխատանքի կապիտալիստական ձևերն ու մեթոդները և վոր անհրաժեշտ է հենվել այդ աշխատանքում պրոլետարիատին տակավին ստար աշխատավորների վրա, և այլն,—այդ որոշակիվ հակասություններն ազդում են մի շարք բացասական հակումների վրա, վորոնց գեմ ուղղված պայքարը պետք է զրվի որակարգի մեջ: Այդորինակ հակումների թվումն են. կուսակցության անդամների նյութական դրություն խիստ տարբերությունը՝ նրանց ֆունկցիաների տարբերության հետ դուգընթաց և աչապես ուսած «ավելորդությունները», բուրժուական տարրերի հետ ունեցած կապի աճումը և այդ վերջինների զաղափարական ազդեցությունը, տեսաշրջանի վարչական սեղմումը, վոր պետք է տարբերել անհրաժեշտ մասնագիտացումից և այդ հողի վրա ծագող՝ աշխատանքի դանազան ճյուղի կոմունիստների միջով յեղած կապի թուլացումը, սոցիալիստական շինարարության իր ամբողջությամբ և համաշխարհային հեղափոխության հեռանկարները կորցնելու վտանգը, տնտեսական նոր քաղաքականության բացասական ազդեցության յերկյուղն աշխատավորների այն մասի վրա, վորոնք բաց իրանց դործունեությունից անհամեմատ մոտիկից են շփվում բուրժուական միջավայրի հետ, կուսակցական ապարաանների բյուրոկրատիզմը և դրանից ծագող այն սպառնալիքը, թե կուսակցությունը կարող է կորվել մասսաներից:

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն
Տ Ե Խ Ս Ի Ա. Ո ա ջ Ի Գ Տ Պ Ա Ր Ա Գ
1 9 2 1

Պատվեր № 1620

1. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐ ՄԱՍՍԱՆԵՐԸ

Պրոլետարական մասսաների վստահությունը դեպի կուսակցությունն աճել է: Դա յերեվում է խորհուրդների ընտրություններից, մենշևիկների և եսերների կուսակցությունների քայքայումից և անկուսակցական բանվորների շարքեր կազմակերպվելուց, վորոնք ակտիվ աջակցում են կուսակցությանը: Միյիվնույն ժամանակ գործոն բանվոր-կոմունիստները, վորոնք բնականաբար կապ պիտի դառնան կուսակցության և անկուսակցական մասսայի միջև, համարյա ամբողջովին կլանվում են վարչական ու տնտեսական աշխատանքով և այդպիսով անխուսափելիորեն կտրվում են արտադրությունից: Այդ պատճառով տվյալ շրջանում հիմնական մի խնդիր և կուսակցության համար՝ գործարանային բանվորներից անդամ ընդունելու հարցը: Կուսակցական կազմակերպությունների անելիքն այն է, վոր հենց այդ աշխատավորներին առանձին ուշադրություն նվիրեն, անեն ինչ վոր հնարավոր է, վորպեսզի նրանց չկտրեն արտադրական աշխատանքից. ոգնեն նրանց բարձրացնելու կուլտուրական մակարդակը և ամեն հնարավորությամբ տան նրանց՝ իրապես մասնակցելու կուսակցության բոլոր գործերին: Կուսակցության պրոլետար շարքերն ավելացնելու աշխատանքը մոտ ապագայում պետք է դառնա բոլոր կուսակցական կազմակերպությունների ամենահիմնական խնդիրներից մեկը: Առանձին կազմակերպությունների նախաձեռնությունը, վորոնք արդեն սկսել են ծավալել իրանց աշխատանքն այդ ուղղությամբ, պետք է աջակցություն գտնի մեր կուսակցության բոլոր արդյունաբերական մարմինների կողմից: Կուսակցությունը պետք է դյուրութուն տա արդյունաբերական բանվորներին՝ խմբերով մտնելու կուսակցական կազմակերպությունների մեջ և թեկնածությունից անցնելու անդամություն: Հավասարապես անհրաժեշտ է մեծ ուշադրություն դարձնել պրոլետարական յերիտասարդության մեջ աշխատելու վրա:

Գյուղացիության մեջ, ուր նորից ստեղծվում են մշակ և կիսամշակ խավեր, անհրաժեշտ է ամեն կերպ բարելավել գյուղացիական բջիջները վորակը, նրանց աշխատանքը դարձնել դեպի կուլտուրական ու քաղաքական գործունեություն հունը, մասնավորապես ուժեղացնել նրանց աշխատանքը հողագործական գիտելիքներ ձեռք բերելու մեջ, կոոպերացիայի և գյուղա-

տնտեսական վարկ կազմակերպելու շրջանում, և այլն: Ընդամենն հրաժեշտ է ամեն կերպ աջակցել գյուղական չունեվոր խավերին և մասնակից անել մշակ տարրերին, յնչպես մեր կուսակցական կազմակերպություններին, այնպես և հողի ու անտառի աշխատավորների համագումարական միությունը:

Մինչդեռ Գերմանիայում միջին խավերն աղքատանում են, մեզ մոտ ինտելիգենցիայի մեջ, ինչպես ընդհանուր պատճառների, այնպես էլ նրա դրություն բարելավման հետ զուգընթաց, նկատվում է ընդհանուր թեքումն դեպի խորհրդային իշխանությունը: Առանձնապես կարելի է բեկումը գյուղական ուսուցչության ու ագրոնոմների տրամադրության մեջ, վորոնք կարող են հիմնական շաղկապ դառնալ քաղաքի և գյուղի միջև: Սակայն ինտելիգենցիայի լայն խավերի դարձը խորհրդային իշխանության կողմն իր հիմքում չափազանց դրական յերեվելթ լինելով հանդերձ՝ կարող է ունենալ և բացասական հետեվանքներ, վորովհետև դա կոմունիստների իդեոլոգիական շրջապատումի վտանգը մեծացնում է: Ուստի կուսակցության գաղափարախոսական մաքրության նպատակով մանր-բուրժուական և սմենովելիյան պարուրման դեմ մղվելիք պայքարը նույնպես կուսակցության հերթական խնդիրներից մեկն է:

2. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԱՆ

Վերջին ամիսների բացասական յերեվելթները՝ ինչպես բանվոր դասակարգի կյանքում, այնպես և կուսակցության ներսում, պարտադիր են դարձնում այն յեղրակացությունը, թե կուսակցության շահերը՝ ինչպես տնտեսական նոր քաղաքականության ազդեցությունների դեմ մղվելիք պայքարի հաջողության իմաստով, այնպես և աշխատանքի բոլոր ճյուղերում նրա ունեցած ռազմունակության մտքով՝ պահանջում են լրջորեն կուսակցության ուղղությունը—բանվորական դեմոկրատիայի սկզբունքներն իրապես ու սխտեմատիքաբար կիրառելու: Յերակետ ընդունելով այդ՝ ԿԿ և ԿՎՀ-ի միացյալ ընդհանուր ժողովը վորոշեց.

«ԿԿ և ԿՎՀ պլենումները լիովին հավանություն են տալիս քաղաքական բյուրոյի ժամանակին ընդգծած ուղղությանը՝ ներկուսակցական դեմոկրատիայի նկատմամբ, նախել քաղաքական բյուրոյի առաջարկությանը՝ ուժեղացնելու պայքարն «առ-

վելորդութիւնները» և տնտեսական նոր քաղաքականութեան՝ կուսակցութեան առանձին անդամները վրա ունեցած քայքայիչ ազդեցութեան դեմ»:

Բանվորական դեմոկրատիան նշանակում է ազատութիւն՝ կուսակցութեան բոլոր անդամների համար՝ բացարձակ քննելու կուսակցական կյանքի կարեւորագույն հարցերը, մտքերի ազատ փոխանակութիւն նրանց մասին, այլև ընտրականութիւնն պաշտոնատար անձանց և կողմերի վեր: Սակայն բանվորական դեմոկրատիան բնավ ազատութիւն չի նախատեսում Ֆրակցիոն խմբակցութիւնների համար, վորոնք ծայր աստիճան ֆեոտալար են ղեկավար կուսակցութեանը, վորովհետև միշտ սպառնում են յերկվութիւն ու բեկումն առաջացնել կոտավարութեան և պետական ամբողջական ապարատի մեջ:

Ինքնըստինքյան պարզ է, թե կուսակցութեան ներսում, վորը հանդես է գալիս վորպես վորոշ դադարաւարական և դործնական հողի վրա կանգնած մարդկանց կառավոր միութիւն, անհանդուրժելի յեն տյնպիսի խմբակցութիւններ, վորոնց դադարաւարական բովանդակութիւնն ուղղված է ընդհանրապես կուսակցութեան և պրոլետարիատի դիկտատուրայի դեմ (ինչպես որինակ՝ «Բարոչայա Պրավդան» «Բարոչայա Գրուպան»):

Միայն մշտական, կենդանի գաղափարական կյանքը կարող է պահպանել կուսակցութիւնն տյնպես, ինչպես նա կազմվել է հեղափոխութիւնից առաջ ու նրա ժամանակ՝ մշտապես կրիտիքաբար ուսումնասիրելով իր անցյալը, ուղղելով իր սխալներն ու հավաքական ուժերով քննելով կարեւոր խնդիրները: Աշխատանքի այդ մեթոդներն են միայն, վոր ընդունակ են իրական յերաշխիքներ աւելու առ այն, թե պատահական տարածայնութիւնները չեն փոխվի Ֆրակցիոն խմբակցութիւնների՝ վերոհիշյալ բոլոր հետեւանքներով:

Դրա առաջն տնկելու համար պահանջվում է, վոր ղեկավար կուսակցական մարմիններն ունենան լայն կուսակցական մասնանների ձայնին, չհամարեն ամեն մի քննադատութիւն Ֆրակցիոն արտահայտութիւն և դրանով չմղեն բարեխիղճ ու կարգապահ կուսակցականներին դեպի մեկուսացումն ու ֆրակցիականութեան ուղին:

Կուսակցութիւնը վոչ մի դեպքում չի կարելի հաստատութիւն կամ վարչութիւն համարել, բայց նա չի կարող համարվել նաեւ գիտկուսիոն ակումբ բոլորի ու ամեն տեսակ ուղղու-

թիւնների համար: 10-րդ համագումարը սահմանեց բանվորական դեմոկրատիայի սկզբունքները, բայց միևնույն 10-րդ համագումարը, իսկ հետո 11-րդ և 12-րդ համագումարները, միշտ սահմանափակումներ մտցրին բանվորական դեմոկրատիայի սկզբունքները գործադրելու գործի մեջ. Ֆրակցիաների արգելք. (տես 10-րդ համագումարի բանաձեւը «Կուսակցութեան միակննցութեան մասին» և 11-րդ համագումարի համապատասխան բանաձեւը), կուսակցութեան զտումն, կուսակցութեան մեջ վոչ պրոլետարական տարրերի ընդունելութեան սահմանափակումն, կուսակցութեան պաշտոնատար անձանց վորոշ կատեգորիաների համար կուսակցական ստաժի սահմանումն, քարտուղարներին հաստատումն բարձր կուսակցական կազմակերպութեան կողմից (տես կուսակցութեան կանոնադրութիւնը): Անխուսափելի համարելով այդ սահմանափակումների պահպանելը՝ այսուհետև յիշ, տնտեսական նոր քաղաքականութեան պայմաններում ընդամին անհրաժեշտ է արդեն ունեցած, մանավանդ ստորին կազմակերպութիւնների փորձառութեան հիման վրա ստուգել այդ սահմանափակումներից մի քանիսի նպատահարմարութիւնը, որինակ՝ քարտուղարներին հաստատելու կուսակցական բարձր ինստանցիաների իրավունքը: Համենայն դեպս չի կարելի թույլ տալ քարտուղարներին հաստատելու իրավունքը վերածել իրապես նրանց նշանակելու իրավունքի:

3. ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ԳԵՄՈՎՐԱՏԻԱ ԿԻՐԱՌԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՌՆԵՐԿՎԵԼԻՔ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Կուսակցական ուղեգիծն աղափարելու դեմ պայքարելու նպատակով, իրապես բանվորական դեմոկրատիա կազմելու և կուսակցութեան անդամների ամբողջ զանգվածին կուսակցական ամբողջ քաղաքականութեան ուղղութեան վրա սխտեմատիք կերպով ազդելու հնարավորութիւնն ապահովելու համար, անհրաժեշտ է ամենից առաջ կիրառել հետեւյալ միջոցները:

ա) Հսկել պաշտոնատար անձերի խիստ ընտրութիւն կատարելու վրա՝ այն սահմանափակումներով, վորոնք մատնանըված են վերել. անթույլատրելի համարել այդ անձերին զոռով ուրիշների վրին կապելը՝ կազմակերպութեան կամքի հակառակ. մասնավորապես ուղղութեամբ հետեւյալ բնույթի քարտուղարների ընտրութիւն կատարելուն:

բ) Կուսակցական քաղաքականութեան բոլոր իրական հար-

ցերն անալոյման ներկայացնել բջիջները և կուսակցական զանգ-
վածի ամբողջութեան քննութեանը, յեթե այդ բանին արդեւ
չեն լինում վորեւի բացառիկ հանգամանքներ. ընդարձակել կու-
սակցական՝ մտքեր փոխանակելու՝ ակումբների ցանցը. «կու-
սակցական դիսցիպլինայի» անճիշտ ցուցումների չդիմել, յերբ
հարցը վերաբերում և կուսակցութեան անդամների իրավունքին
և պարտականութեաններին՝ իրանց հետաքրքրող հարցերը քն-
նելու և վճիռներ կայացնելու:

դ) Ուշադրութեան դարձնել ստորեւից՝ առաջին հերթին
բանվորները, նոր աշխատավորներ առաջ բերելու խնդրի վրա:

դ) Առանձին ուշադրութեան դարձնել կուսակցական զանգ-
վածի հետ անմիջորեն շփմով ընկերների կադրի կուսակցական
ուղիղ քաղաքականութեան յուրացումի վրա:

ե) Գործածական դարձնել կուսկազմակերպութեանների
պարտադիր հաշվետվութեան իրանց ընտրող կոլեկտիվներին
և կուսակցական լայն զանգվածին:

զ) Ուշադրացնել կուսակցական դաստիարակչական աշխա-
տանքը՝ ամեն կերպ խոստովելով պաշտոնական ձեւերից՝ վոր-
պես կուսակցական ամբողջ զանգվածի մեջ, այնպես եւ առանձ-
նապես կոմսոմոլիստների և կանանց մեջ:

է) Ուշադրութեան դարձնել աշխատանքի տարբեր ճյուղե-
րի աշխատավորների փորձառութեան իրար մեջ փոխանակե-
լու վրա. պարտադրիչ և կազմակերպել, վորպես ԿԿ-ում, այն-
պես եւ շրջկոմներում, նահկոմներում և զավկոմներում աշխատան-
քի բոլոր ճյուղերի պատասխանատու աշխատակիցների պարե-
րական խորհրդակցութեաններ:

ը) Կուսակցութեան անդամների ինֆորմացիան ուժեղացնել
մամուլի և ԿԿ-ի, ԿՎՀ-ի, շրջանային և նահանգական կոմիտե-
ների անդամների և կոմիսարիատների կոլեկտիվների անդամների
և ուրիշների՝ տեղերը շրջելու միջոցով:

թ) Ուշադրացնել կուսակցական կյանքի բաժինները պար-
բերական մասնւում:

ժ) Մերձակա կուսակցական համագումարին առաջարկու-
թեան անել՝ նահանգային և ընդհանուր կուսակցականների
կոնֆերենցիա գումարել տարին յերկու անգամ:

Ղորպեսզի ապահովենք վերը նշած բոլոր միջոցների իրա-
կան կիրառումը բանվորական դեմոկրատիա ստեղծելու համար,
անհրաժեշտ և խոսքից գործի անցնել՝ առաջարկելով ստորին

բջիջներին, գավառային, շրջանային և նահանգային կուսկոնֆե-
րենցիաներին, հերթական ընտրութեանների ժամանակ սխտեմա-
տիկ կերպով նորոգել կուսակցական ապարատը վարից՝ պատաս-
խանատու պաշտոնների վրա դնելով այնպիսի աշխատակիցների,
վորոնք ընդունակ են իրապես ապահովելու ներկուսակցական
դեմոկրատիան:

4. ՎԵՐՍՏՈՒԳԻՉ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ա. Կուսակցութեան առաջ արդեն դրված և մեր պետական
ապարատը լավացնելու կարեւորագույն հարցը: Այդ աշխատանքը
մեծ ժամանակ և պահանջում, վորպեսզի կարողանա տալ իրա-
կան և զգալի հետևանքներ: Պետական ապարատը լավացնելու
և զաւելու գործում վերաստուգիչ հանձնաժողովների և ԲԳՏ-թյան
աշխատանքների աջողութեան հիմնական պայմանն այն է, վոր
այդ աշխատանքներին նպաստեն ամբողջ կուսակցութեանն
ու նրա կազմակերպութեանները և այդ աշխատանքին լծեն հենց
աշխատավոր զանգվածներին: Անհրաժեշտ է ավելի սերտ կապ
վերստուգիչ հանձնաժողովների և համապատասխան կոմկուսների
միջեւ և վերստուգիչ հանձնաժողովների ու ԲԳՏ-թյան գործունե-
յութեան ավելի գործոն արտաբերում կուսակցութեան և աշխատ-
ավոր զանգվածների հասարակական կարծիքի ասպարեզը:

բ. Վերջին ամիսների փորձը ցույց է տվել, վոր բացի
Կենտրոնական Վերստուգիչ Հանձնաժողովից պետական ապա-
րատի հարցերով պետք է զբաղվեն նաեւ տեղերի, նահանգների
և շրջանների վերստուգիչ հանձնաժողովները, և այդպիսով տե-
ղական վերստուգիչ հանձնաժողովների ֆունկցիաների ընդլայ-
նումի հարցը պետք է որակարգի մեջ դրվի:

գ. Իբրեւ պետական ապարատն ուսումնասիրելու և բարե-
լավելու գործին աշխատավորներին մասնակից անելու ձեւեր
կարող են լինել ձեռնարկութեանների և պետական հաստատու-
թեանների նպաստիչ բջիջները, վորոնց կազմակերպում են վե-
րաստուգիչ հանձնաժողովն ու Բանվորա-Գյուղացիական Տեսչու-
թեանն արհմիութեանների հետ միասին: Ձեռնարկութեանների
կուսակցական բջիջները պետք է սերտորեն կապված լինեն ԲԳՏ
նպաստիչ բջիջների հետ և ղեկավարեն նրանց աշխատանքը
Փաբզավկոմների միջոցով:

դ. Վերստուգիչ հանձնաժողովների առանձնապես կարեւոր
անելիքն է ներկայումս կուսակցական ապարատի և կուսակցա-
կան պրակտիկայի բյուրոկրատական խեղաթյուրումների դե-

պայքարելը և պատասխանատվութեան յենթարկել կուսակցութեան այն պաշտոնատար անձերին, վորոնք խոչընդոտ են հանդիսանում իրագործելու բանվորական ղեմովիրատիայի սկզբունքը կուսակցական կազմակերպութեաններէ գործունէութեան մեջ. (Ժողովներում արտահայտվելու ազատութեան ձնշում, կանոնադրութեան չնախատեսանված ընտրողական սահմանափակումներ, և այլն):

Ե. Ներկա պայմաններում առանձին նշանակութեան ունի վերստուգիչ հանձնաժողովների պայքարը պետական ապարատի և նրա զատ-զատ ղեկավարների կողմից թուլատրվող, այսպես կոչվող «ավելորդութեաններ» դեմ: Նեպի բացասական կողմերի աշխատանքի ազդեցութեանը մեր կուսակցութեան անդամների վրա և մասնավորապես առանձին-առանձին պատասխանատու աշխատակիցների վրա մեր ամբողջ կուսակցութեան կողմից պետք է վճարական դիմադրութեան հանդիպել:

Գ. Անհրաժեշտ է ստուգել կուսակցական ծայրահեղ բնույթի սխաների (կուսակցութեանից հեռացնելու) կիրառումները: Դադ-գահի վրա բանող արտադրիչ բանվորների վերաբերմամբ, պետք է ի հայտ բերել առավելագույն ուշադրութեան և ծայրահեղ միջոցները (կուսակցութեանից հեռացնելը) պետք է այստեղ կիրառվեն սոսկ հիմնովի անհրաժեշտ դեպքերում, այսինքն, յերբ կուսակցական ներգործութեան մյուս միջոցներն սպառված են:

Վերջապես անհրաժեշտ է, վոր առաջները կուսակցութեանից վտարվածները, մասնավորապես արտադրիչ բանվորներն ընկերական վերաբերմունքի հանդիպեն, յերբ դիմում են կուսակցութեան մեջ կրկին ընդունվելու համար և յերբ դրա հետ հիմք կա հուսալու, վոր նրանք ճշտիվ կկատարեն կուսակցական պահանջները:

5. ԿՈՒՍԱԿԱՋՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ՏՆՏԵՍԱԾԽԱՏԱՆԲ

Մեր մեծագույն և անգնահատելի առավելութեանն է այն իրողութեանը, վոր մեր կուսակցութեան շարքերում մենք ունինք տնտեսական աշխատանքի բոլոր տեսակներէ մասնակիցներ, սկսած դադգահի վրա աշխատող պրոլետարից և վերջացրած նրա առավել պատասխանատու ղեկավարներով: Այս բոլոր գործավորները պարտավոր են՝ և գործն ուղիղ հիմքի վրա դնելուց կարող են՝ իրանց արտակարգ բաղմակողմանի կողքիցով տնտեսական փորձառութեանը մուծել տնտեսական աշխատանքի իրա-

կան կուսակցական ղեկավարութեան մշակումի գործի մեջ: Անհրաժեշտ է տնտեսավարներին իրանց աշխատանքի շրջանակում ապահովել բավականաչափ ինքնուրույնութեան և կուսակցութեան լիակատար պաշտպանութեանը: Կուսակցական սխտեմատիկ ղեկավարութեանը բնավ չպիտի թուլ տա իրան պատահական և յերկրորդական առիթներով նրանց կապը քաշել:

Այս նպատակներով անհրաժեշտ է, վոր կոմբիջները մոտենան արտադրութեանը. կոմունիստ-տնտեսավարների հաշվետվութեաններն ու ինֆորմացիաները պետք է կանոնավոր պարբերական դառնան. ղեկուցումները պետք է ըստ կյութեան քննութեան յենթարկվեն, անհրաժեշտ է տնտեսական միացումի (որինակ՝ տրեստի) մեջ մտնող ձեռնարկութեանների բջիջների և կուսակցական տնտեսական կոնֆերենցիաների կոմունիստների սխտեմատիկ խորհրդակցութեաններ կազմակերպել, բջիջների ներկայացուցիչները պարտավոր են ղեկուցումներ տալ իրանց բջիջներում այդպիսի կոնֆերենցիաների մասին: Անհրաժեշտ է շատ ավելի սխտեմատիկորեն ընդհանրացնել ստորին բջիջների փորձն ու ցուցմունքները:

6. ԱԾԽԱՏԱՆԲԸ ԶԱՆԳՎԱԾՆԵՐՈՒՄ ՅԵՎ ԶԱՆԳՎԱԾՆԵՐԻՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԾԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԼԾԵԼԸ

Զանգվածներին գործնական շինարարութեան լծելու աշխատանքը պետք է ուժեղացվի հենց պետական ապարատը մասսաներից կտրվելու վտանգի պատճառով: Ուստի հաշվետվութեանն ու ինֆորմացիան տնտեսավարների կողմից պետք է կիրառվեն նայելով զանգվածների վերաբերմամբ (բանվորների պատգամավորների և ընդհանուր ժողովների, ֆարգավկոմների, անկուսակցական բանվորներ և գյուղացիական կոնֆերենցիաներ և այլն):

Առանձին ուշադրութեան պետք է դարձնել նայելի, վոր արհմիութեանները մոտենան արտադրութեանը: Անհրաժեշտ է ուժեղացնել արհմիութեանների ազդեցութեանը տնտեսական պաշտոնների համար նոր մարդիկ ընտրելու և առաջ քաշելու գործում, տնտեսորգանների աշխատանքների վերահսկողութեան գործում (հազին նշանակութեան ունի նաև աշխատավարձն իր ժամանակին վճարելու, նրա հարմարավոր ձևի և այլն վերահսկողութեանը), արհմիութեանները պետք է գումարեն միութեանների (տրեստների) արտադրողական կոնֆերենցիաներ՝ ֆարգավ-

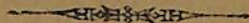
կոմիտեների ներկայացուցիչների և ձեռնարկությունների ղեկավար-
ների մասնակցութեամբ արհմիությունները պետք է իրենց աշ-
խատանքների արտացոլումը տան արհեստակցական մամուլում,
վորը պետք է բարելավել և ամրապնդել:

Ամեն միջոցով պետք է ուժեղացվի բանվոր թղթակիցների
խնամակալությունը, թղթակիցների, վորոնց անհրաժեշտ է խնամքով
պահպանել ամեն մի կազմակերպչական և բյուրոկրատիզմից: Կու-
սակցական և խորհրդային մամուլին պետք է պարտավորեցնել
մաքսիմալ ուշադիր ակնաշնչում մասսայի կողմից յեկող պա-
հանջներին ու առաջարկներին:

Բանվորական և գյուղացիական խորհուրդների ընտրու-
թյուններին պետք է ուշադրութեամբ դարձնել նոր մարդիկ ա-
ռաջ քաշելու վրա, կուսակցականների հետ միասին ընտրել ան-
կուսակցական բանիմաց բանվորների, դրանց մացնել գործոն
աշխատանքի մեջ (քաղխորհրդի սեկցիաների աշխատանք, բան-
վորների և գյուղացիների ներկայացուցիչներով Գործկոմիների ու
բաժանմունքների, ԲԳՏ նպաստիչ բջիջների խորհրդակցություն
և այլն):

Անկուսակցական լայն կոնֆերենցիաների գործադրությունը
պետք է ուժեղացնել, ամեն տեսակ կամավոր ինքնագործոն մի-
ությունների — կուլտուրա-լուսավորչական, մարզանքային և
այլն — աճումին նպաստել, մանավանդ այնպիսիների, վորոնք ան-
միջորեն շոշափում են բանվորական զանգվածի ընտանեկան-
հասարակական կենցաղը՝ ապահովելով նրանց ուղիղ զարգա-
ցումի կարելիությունը:

Անհրաժեշտ է լայնորեն սփռել բջիջներում բաց ժողովների
գործադրությունը և այդ բաց ժողովների հիման վրա ջոկել մեր
կուսակցության անկուսակցական գործոն ոգնականների կազմը:

Բ Ա Ն Ա Ջ Ե Վ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՇԵՐԹԱԿԱՆ
ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

(ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ Ե ՄԻԱՁԱՅՆ ԿՈՒՍ. XIII
ԿՈՆՖԵՐԵՆՑԻԱՅՈՒՄ)

Տնտեսական քաղաքականութեան հերթական հարցերը վը-
ճուկիս կուսակցութեանը պետք է յեղնի տվյալ պատմական ժա-
մանակաշրջանի համար իր հիմնական խնդրից, — պրոլետարիա-
տի և գյուղացութեան միութեան իսկական իրականացումից,
քաղաքի և գյուղի, ազգայնացրած արդյունաբերութեան ու գյու-
ղացութեան մերձեցումից:

Միմիայն հարցերի ճիշտ լուծումը, վորոնք առաջանում
են բանվորական դասակարգի և գյուղացիութեան հարաբերու-
թյունների բնագավառում, առանձնապես և վերջնականապես
կամրացնի պրոլետարիատի ղեկատուութեան տնտեսական հի-
մունքը և կապահովի նրան զանազան ցնցումներից:

Կուսակցութեան XII-րդ համագումարը արդյունաբերու-
թեան կազմակերպութեան մասին հանած իր բանաձևովում հատ-
կապես առաջ քաշեց և ընդգծեց այն ցուցմունքը, թե մեր պե-
տական սրբաբանությունների զարգացման տեմպի առաջ դրված
են որչեղարիվ շրջանակներ, վորոնք բնորոշվում են գյուղացիա-
կան տնտեսութեան դրութեամբ և թե ամբողջ տնտեսական քա-
ղաքականութեան խնամքով կատարված համաձայնեցումը գյու-
ղացիական տնտեսութեան զարգացման մակարդակի հետ՝ կազ-
մում և այն ամենակարևոր խնդիրը, վորի անճիշտ լուծումը ան-
խուսափելիորեն կործանարար հետևանքներ կառաջացնի վոչ մի-
այն տնտեսական, այլև քաղաքական բնագավառում: Միմիայն
այժմյան քաղաքական և տնտեսական պայմանների արմատա-
կան փոփոխութեանը Յեվրոպայի արդյունաբերական յերկրնե-
րում, կարող եր լուրջ կերպով թուլացնել պետական արդյունա-
բերութեան անմիջական կախումը գյուղացիական տնտեսութեան
դրութեանից և դեպի սոցիալիստական տնտեսութեան տիրապե-

տությունը ավելի արագ կերպով անցնելու պայմաններ ստեղծել:

XII Համագումարի բանաձևին ասում է: «Գյուղական տնտեսությունը, հնաշխույթ աշխատանքի, վոր նա դեռ մեզ մոտ գրգռվում է ցածր տեխնիքական մակարդակի վրա, առաջնակարգ նշանակություն ունի խորհրդային իշխանության ամբողջ եկոնոմիկայի համար... Մեր կուսակցությունը միաժամանակ չպետք է և վոչ մի բոլոր մոռանա և կամ թեկուզ աչքաթող անի իր ամեն մի քայլը գնահատելու գյուղացիական տնտեսության նկատմամբ, այլ և վոչ բավականաչափ ուշադիր վերաբերվում է ցույց տալը դեպի այս հանգամանքը կարող է բազմաթիվ վրտանգների պատճառ դառնալ թե տնտեսական, և թե գյուղատնտեսական բնագավառում, վորովհետև անխուսափելիորեն նա կը քայքայի կամ կթուլացնի պրոլետարիատի և գյուղացության այն միությունը, գյուղացության այն վստահությունը դեպի պրոլետարիատը, վորոնք տվյալ պատմական անցողիկ ժամանակաշրջանի համար հանդիսանում են պրոլետարիատի զիկտատուրայի ամենահիմնական հենարաններից մեկը, և վորոնց պաշտպանությունն ու ամրացումը խորհրդային իշխանության կայունության հիմնական պայմանը, և հետևաբար, կուսակցության հիմնական խնդիրն է հանդիսանում»:

Կուսակցության այս սխտեմատիք ցուցմունքները մինչև այժմ լիակատար արտացոլում չեն ստացել մեր տնտեսական մարմինների զործնականի մեջ: Շատ և շատ անբավական չափով և յուրացված այն, վոր քաղաքի և գյուղի միջև բոլոր հնարավորին ավելի լայն չափով փոխանակություն հաստատելու անհրաժեշտությունը նոր տնտեսական քաղաքականության անցնելու հիմնական պատճառն է յեղել, և վոր նոր տնտեսական քաղաքականության դեպքում գյուղացությանը պետական արդյունաբերության միջոցներ մատակարարելու գործը հիմնական տնտեսական մի խնդիր է հանդիսանում:

Այժմյան մեր վերացրած տնտեսական դժվարությունները (սպառման ճգնաժամ) բավական չափով բացատրվում են կուսակցության ցուցմունքները վոչ բավականաչափ հաշվի առնելով, ցուցմունքներ, վորոնք վերաբերում են գյուղացիական տնտեսության գերին ու նշանակությունը և այն առանձնահատկություններին, վորոնք բղխում են պրոլետարիատի գիկ-

տատուրայի իրականացման խնդիրը գյուղացի ազգաբնակչությանը գերակշռող մեր յերկրում:

Կուսակցության խնդիրը հետագայում պետք է կայանա նրանում, վորպեսզի սխտեմատիկ և ուշադիր կերպով կիրառվի վերել հիշված քաղաքականությունը քաղաքի և գյուղի հարաբերությունների բնագավառում, թույլ չտալով տնտեսապես և քաղաքականապես փաստարար շեղումներ կատարել դեպի գյուղացիական տնտեսության նշանակության վոչ բավականաչափ գնահատման կողմը յերկրի ընդհանուր տնտեսական ստրուկտուրայի մեջ:

Մի կողմից գյուղացիական տնտեսության և մյուս կողմից պետական արդյունաբերության վերականգնման տեմպի միջև գոյություն ունեցող անհամապատասխանության հիմունքի վրա, ազատ ապրանքաշրջանառության պայմաններում, առաջացան վերջին ժամանակի ճգնաժամի յերեվոյթները: Այդ ճգնաժամը բնորոշվում է արդյունաբերական գործվածքների անչափ բարձր գների և գյուղական տնտեսության միջերջերի ցածր գների միջև գոյություն ունեցող մեծ տարբերությամբ: Արդյունաբերությունը, վորը զարգացել էր ավելի բարձր արժեքներով գնումներ կատարելու ընդունակ քաղաքային շուկայի հիման վրա, չկարողացավ գյուղական բերքի առաքիցիայի մոմենտին սպառել իր ապրանքը ավելի պակաս վճարունակություն ունեցող մասսայական սպասող գյուղացությանը: Մյուս կողմից, գյուղացությունը չկարողացավ գտնել բավականաչափ լայն, թե ներքին և թե արտաքին շուկա՝ շահավետ կերպով ծախելու համար իր հացը, վորի պատճառով վերջինիս գինը ցածր մնաց:

Սպառման ճգնաժամի սրությանը սպառնում էյին՝ առեւտրական հարաբերությունների վոչ բավականաչափ զարգացումը, սինդիկատների բարձր գների քաղաքականությունը, վերադիր ծախսերի բարձրությունը թե արդյունագործության, և թե մանավանդ առեւտրի բնագավառում, զրամական տնտեսության թույլ զարգացումը, ինչպես և յերկու վայրտների սխտեմը, վորի ժամանակ ամենից շատ գյուղացություն էր փաստվում խորհրդային զրամանիշների գնի ընկնելուց:

Համառ աշխատանքի հետեւումքով, անցած տարին տվեց անպայման մեծ հաջողություններ արդյունաբերության և տրանսպորտի վերականգնման գործում և ավելի մեծ քանակությամբ ապրանք, վոր արտադրվեց պետական արդյունագործու-

թյան մեջ, քան յերբեմիցե խորհրդային իշխանության գոյության ընթացքում: Մյուս կողմից գյուղացու ժողովուրդը անկասկած մեծացրեց իր վարելահողի բաժինը, վորոշ չափով բարձրացրեց իր տնտեսությունը, ուժեղացրեց հատուկ մշակութիւնների արտադրությունը, և, շնորհիվ բնական մթերքներով տրվող հարկի մեծ մասը դրամականի փոխելուն՝ իր արամադրության տակ ունեւր ավելի մեծ քանակութեամբ հացի պաշար, հակառակ նույնիսկ այն բանի, վոր այս տարվա բերքը, անցյալ տարվա համեմատութեամբ ավելի քիչ է:

Այսպես ուրեմն, այժմյան ճգնաժամը յերբեք չի կարելի համեմատել ապրանքի և հացի այն պակասութեան հետ, վոր գոյութիւն ունեւր մեր յերկրում 1919—20—21 թվականներին: Ժողովրդական տնտեսութեան հիմնական ելմաններն իրենց ամբողջութեան մեջ (արտադրվող ածուխի, նավթի, մետաղի, բամբակի քանակութեանը, գյուղացութեան ձեռքում մնացած հացը և այլն), անկասկած աճել են: Ըգնաժամը ժողովրդական տնտեսութեան այդ առանձին բնագավառների միջեւ տիրող անհամապատասխանութեան, և առաջին հերթին, դեպի գյուղացիական մասսայական շուկան ճանապարհ բաց անելու մեջ մեր պետական արդյունաբերութեան և առևտրի կողմից ցուցահանած անկարողութեան հետեւանքն և հանդիսանում:

I

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Գյուղացիական շուկայի փոքրիկ տարողութիւնը և ցածր վճարունակութիւնը, ինչպես և քաղաքային արդյունաբերութեան մթերքների բարձր ինքարժեքը, արտացոլում են իրենց մեջ արտաքին և ներքին պատերազմների յերկար ժամանակամեջ արտաքին և ներքին տնտեսական մթերքների գների շրջանի հետեւանքները: Գյուղատնտեսական մթերքների գների իջնելը համաշխարհային յերեմիւթի և, վորը կապիտալիստական յերկրներում, որինակ Ամերիկայում, պատճառ և գարձել մեծ քանակութեամբ հացի վոչնչացնելուն (այրելուն) արհեստական կերպով գները բարձրացնելու համար: Սոց. խորհ. Հանրապետութեան քաղաքային և արդյունաբերական ազգաբնակչութեան աչքի ընկնող շուկա չի ներկայացնում գյուղական տնտեսութեան համար: Գյուղացու հացը կարող է գնի կողմից բարձրանալ՝ ամենից առաջ նրա կողմից ոտարեկրյա շուկաները

գրավելու հետեւանքով: Դեռ անցյալ տարի՝ կուսակցութեան այս հանգամանքը հաշվի չէր առել և սահմանել եր գյուղական տնտեսութեան մթերքների արտահանութեան բազմադիմի դարգացման տնտեսութեանը արտասահմանում: Անցյալ տարի արտահանված եր 40 միլիոն փութ հաց, այս տարի, վարպետ տնտեսական քաղաքականութեան ամենակարեւոր խնդիրը, դրված և 250 միլիոն փութ հաց արտադրելու խնդիրը:

Բայց գյուղացու հացի հաջող կտիւր արտասահմանյան շուկայում պահանջում է գյուղական տնտեսութեան հարմարեցումը այդ շուկայի պայմաններին: Կուսակցութեանը որվա հերթական հարց դարձրեց գյուղացիներին ցույց տրվելիք ոգնութեանը՝ նրա տնտեսութեան տեխնիկական մակարդակի բարձրացման գործում, ավելի ինտենսիվ կուլտուրաների ներածումը, գյուղացիական տնտեսութեան շրջանառութեան միջոցների մեծացումը, նրա ունեցած գույքի վերանորոգութեանը, և այլն:

Առաջին հերթին պետք է բարելոքվի պետական հացի գնումների և պետական արտահանութեան կազմակերպութեանը, պիտի իջեցվեն վերադիր ծախսերը այս բնագավառում, մաքսիմալ չափով պիտի կրճատվեն ամեն տեսակի միջնորդների և գնորդների դերն ու յեկամուտները հացի առևտրի մեջ:

խորհրդային իշխանութեանը կարող է և պետք է ոգնութեան գա գյուղացութեանը նույնպես նրա շրջանառութեան միջոցների մեծացումով, — ա. եժան գյուղատնտեսական վարկ կազմակերպելով (գյուղատնտեսական բանկի կազմակերպումը), բ. գյուղացութեանը, արտոնյալ վարկի պայմաններով, գյուղատնտեսական գործիքներ ու մեքենաներ առաջադնելով գ. գյուղական կոոպերացիային աջակցութեան ցույց տալով, և այլն: Գյուղացութեան վերաբերմամբ ձեռք առած իր բոլոր միջոցների մեջ կուսակցութեանը պետք է յեւնե բազմադիմի ոգնութեան տնտեսութեանը գյուղացիութեան ամենաշքաւոր ու միջին խավերին, մասամբ հողը համայնորեն մշակող ընկերութեաններին՝ նրանց կուլակների բռնութեան ձեռքից ազատելու նպատակով: Լստ այս, առանձին ուղղութեան պիտի դարձվի հետաքննաց ժողովուրդների շահերի ապահովութեան վրա առանձին ծայրերկրային շրջաններում և հանրապետութեաններում:

Գյուղացիական տնտեսութեանը հիմնական բազան և հանդիսանում արդյունաբերութեան վերականգնման համար, և հետեւաբար, բանւոր դասակարգի աճման համար, վորովհետև գյուղ-

դացիական շուկան հանդիսանում է արդյունադործության գործ-
վածքների համար հիմնական մասսայական մի շուկա: Գյուղա-
ցիական տնտեսությունը մյուս կողմից հում նյութերի հիմնա-
կան մատակարարողն է հանդիսանում մեր արդյունադործության
համար: Այդ իսկ պատճառով, ըստ հնարավորին՝ մեծ աշակցու-
թյուն է պահանջվում ցույց տալ գյուղացիական տնտեսությունը
վոչ միայն Խորհրդային իշխանություն ընդհանուր շահերի, այլ
և իրեն, արդյունադործության ամենա-արագ զարգացման շահե-
րի տեսակետից:

II

ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ

Միմիայն ազգայնացրած խոշոր արդյունադործության
զարգացումն է ստեղծում պրոլետարական դիկտատուրայի ան-
սասան հիմունքները: Յեղնելով այս բանից՝ կուսակցություն XII
համագումարը ճշգրիտ ցուցմունքներ տվեց այն միջոցների
նկատմամբ, վորոնց պիտի ընդունի կուսակցությունը և սխտե-
մատիքաբար կիրառի կյանքի մեջ՝ մեր պետական արդյունա-
դործության ամրացման և զարգացման համար:

Պետական արդյունադործությունն անցած տարի բավա-
կանաչափ զարգացավ, ավելացրեց իր արտադրողականությունը
և բարձրեց սպրանքների հատկությունը, ըստ վորում, արտա-
դրությունն աճումն ընթանում էր ամսե ամիս՝ առանց սուր տա-
տատանումների և թռիչքների:

Խոշոր պետական արդյունադործության զարգացման տեմ-
պը անցած տարի վորոշ չափով գերազանցում էր գյուղական
տնտեսության և մանր ու տնայնագործական արդյունադոր-
ծության զարգացման տեմպին: (Յեթի վերջինք խոշոր ար-
դյունադործության ամբողջ արտադրողականությունը, ապա
21 թվականի համեմատությամբ, նա մեծացել է գրեթե յերկու
անգամ: Պետական արդյունադործության արտադրողականու-
թյան ընդհանուր գումարն աճել ու հասել է նախապատերազ-
մյան շրջանի 35 տոկոսին, մինչդեռ նախընթաց տարին նա կազ-
մում էր միմիայն վերջինիս 20—22 տոկոսը):

Մասնավորապես, վառելիքի տնտեսություն մեջ ձեռք բեր-
ված հաջողությունները ապահովում են արդյունադործության
մնացած բնագավառների հետագա վերականգնման հնարավորու-

թյունը: Տրանսպորտն այնպիսի դրություն մեջ է գտնվում, յերբ
նա առանց վորելիքի դժվարությունների ընդունակ է բավարա-
րել ժողովրդական տնտեսության կողմից նրան առաջադրած բո-
լոր պահանջները: Դրա հետ միասին անհրաժեշտ է շեշտել այն
մի շարք անհաջողությունները, վոր ձեռք է բերված արտադրու-
թյան կազմակերպության գործում Ֆարրիկաներում ու գործա-
րաններում և արդյունադործության կազմակերպության գործում՝
ամբողջապես վերցրած:

Սակայն վերացրած այս ճգնաժամը բաց արեց նայել այս
բնագավառում մի շարք վատառողջ յերեվույթներ, վորոնց հե-
ռացումը կուսակցության համար հերթական ինդիքներ է հա-
մարվում:

Վնասները ծածկելու հետևից ընկած, վոր կրեց արդյունա-
դործությունը տնտեսական նոր քաղաքականության առաջին
տարին, մի շարք տնտեսական որդաններ անճիշտ կերպով կի-
րառեցին XII համագումարի դիրեկտիվը շահավետության ձեռ-
տեղու անհրաժեշտության մասին և չափից դուրս բարձրացրին
գները մինչև այն ստիճան, վոր մատչելի էր սոսկ ավելի վճա-
րունակ շուկայի: Ապրանքների բարձր գները դեմ առ դեմ յեղան
գյուղացիական մասսայական շուկայից ամբողջականությամբ:
Ապրանքները մնացին չծախված և վոչ միայն արդյունադործու-
թյանը սպասված ոգուտները չտվին, այլև նրա ձեռնարկներին
անվճարումները ու արտադրության կրճատման սպառնալիքի
առաջ դրին:

Շուկան գրավելու և միասնական գներ սահմանելու կովում
առաջացած սինդիկատները բարձր գների այդ քաղաքականու-
թյան անմիջական հաղորդիչները յեղան: Այդ քաղաքականու-
թյունն արդյունադործության առանձին բնագավառների մենա-
շնորհային կազմակերպության անճիշտ ոգտագործման անմիջա-
կան հետևանքն է հանդիսանում՝ կարգավորող որդանների վոչ
բավականաչափ զարգացման դեպքում:

Սոցիալիստական կուսակումը պրոլետարական դիկտատու-
րայի վիճակի համար հիմնական և վճռական դործոն է հանդի-
սանում տնտեսական նոր քաղաքականության ժամանակ: Սա-
կայն սխալ է սոցիալիստական շինարարության տեսակետից,
յերբ մթերքների գնի մեջ, ինքնարժեքից և անհրաժեշտ մինի-
մալ շահից բացի, մտցվում են այդպիսի արագ վերականգնման
և հիմնական կապիտալի ընդարձակման վրա կատարված ծախ-

սերը, վորոնք բացարձակ կերպով տվյալ բոլորին յերկրի ազգաբնակչության հիմնական մասայի ուշերից վեր են: Անհրաժեշտ և հետագայում ավելի մեծ չափով համաձայնեցնել գները քաղաքականությունը գյուղացիական ամենապարզ շուկայի հետ և արդյունագործության զարգացման տեմպն էլ համաձայնեցնել ավելի խիստ, քան մինչև այժմ յերկրի և գյուղացիական շուկայի տարողության ընդլայնման ընդհանուր ընթացքի հետ:

Ընթացիկ տարվա մեջ գործածության առարկաների պետական արդյունաբերության արտադրության ընդհանուր գումարից 0,7 գնացել և քաղաքային գործածության վրա և միայն 0,3 գյուղացիական սպառողության բավարարության համար: Այս բանը ցույց է տալիս, վոր մեր արդյունագործությունը չկարողացավ բավականաչափով իրեն համար ճանապարհ բացանել դեպի գյուղացիական մասսայական սպառողը:

Այն բարձրությունը, վորին հասան արդյունաբերական գործվածքների գները անցած տարի, բացատրվում և վոչ միայն որոշակիորով պատճառներով այլ և բավականաչափ թերություններով արդյունագործության կազմակերպության բնագավառում, ինչպես և վերադիր ծախսերի այն խնայողության բացակայությունը, վորը չափազանց անհրաժեշտ և հանրապետության տնտեսության վերականգնման համար: Գների իջեցման քաղաքականությունը պետք և արդյունագործության ուղղորդությունն ուղղել դեպի ինքնարժեքի իջեցումը արտադրության հետագա բարձրման ու ընդլայնման, վերադիր ծախսերի մաքսիմալ կրճատման միջոցով, ինչպես և դեպի նրա առևտրական ապարատի բարձրումն ու եփանացումը:

Սրա հետ միասին անհրաժեշտ և վերաբնակ գոյություն ունեցող սինդիկատային միությունները և թողնել միմիայն ներառյալ, վորոնց գոյության տնտեսական նպատակահարմարությունն ապացուցված կը լինի: Միայն խստորեն կիրառելով մասսայական գործածության առարկաների արտադրության ընդարձակման քաղաքականությունը, պետական արդյունագործությունը հնարավորություն կստանա հաջողությամբ մրցելու մասնավոր կապիտալի հետ մասսայական սպառող գյուղացուն և բանվորին մատակարարելու գործում:

Այն կերպ աշխատելով, վոր պետական ազգայնացրած արդյունաբերությունը ծառայի լայն մասսայական սպառողին, կուսակցությունը միաժամանակ շարունակում և մնալ տյն տե-

աակետի վրա, թե անհրաժեշտ և վորոշ չափով աջակցել մանր արդյունաբերությանը, վորը վոչ խոշոր ծախսեր և պահանջում իր վերականգնման համար, վոչ հում նյութերի, վառելիքի և պարենի հատուկ պաշարներ և վորը կարող և վորոշ ոգնություն ցույց տալ գյուղացիական տնտեսության և բարձրացնել նրա արտադրական ուշերը՝ այդ միջոցով մեծացնելով յերկրի ընդհանուր ապրանքաշրջանառությունը:

Տնայնագործական արդյունաբերության վերաբերմամբ, կուսակցությունն անհրաժեշտ և համարում աջակցել արհեստական կոոպերացիայի զարգացմանը՝ մասնավոր կապիտալի աճմանը հակադրելու (տնայնագործական արդյունաբերության հիման վրա) և պետական արդյունագործության և տնայնագործական արդյունաբերության միջև անհրաժեշտ կապի սահմանման նպատակով:

Մեր արդյունագործության կազմակերպության բարձրման գործի մեջ, վորպես անխուսափելի տարր, մտնում և արդյունաբերության կենտրոնացումը: Մենք հին տնտեսական ռեժիմից, վորպես ժառանգություն, ստացել են մեծ քանակությամբ ձեռնարկներ, վորոնք առաջացել են առանց վորևի և համապատասխանություն ընդհանուր տնտեսական պլանի և ժողովրդատնտեսական կյանքի այն կառուցվածքի հետ, վորը ունենք մենք ներկայիս: Այդ ձեռնարկները, վորպես ծանր բեռ, ժողովրդատնտեսական բյուջեյի վրա յեն ընկած: Նրանց պահելու ծախսերն ամեն դեպքում էլ մտնում են մթերքների գների մեջ և արձրացնում են նրանց: Բայց կուսակցությունը չի կարող մոռանալ և վոչ մի բոլոր, վոր այստեղ ավելի քան վորև և այլ բնագավառում, առևտրական և բյուջետային նկատառումները պետք և կոնտրոլի յենթարկվեն քաղաքական նկատումներով, այսինքն տվյալ պայմաններում՝ բանվոր դասակարգի քաղաքական հղորդության պահպանման նկատառումներով: Այնտեղ, վորտեղ գործարանների փակումը կը նշանակեր հարված պրոլետարիատի քաղաքական ուշին, կը քայքայեր նրա հիմնական կադրերը և նրանց ցրվելու պատճառ կը դառնար—այդպիսի տեղում ուժեղ կենտրոնացման կիրառումը՝ անթույլատրելի քաղաքական սխալ կը լինի:

Նախընթաց ժամանակաշրջանում կուսակցությունը իր ուժերը կենտրոնացրեց ածուխի (Դոնի ավազան) և նավթի (Բազու) արտադրության ամրապնդման և ընդլայնման վրա, վորովհետև չափահավելով արդյունագործությունը վառելիքով խոսք

չեր կարող լինել արդյունաբերություն մյուս բնագավառներին ամրապնդման մասին: Այժմյան ձեռք բերած հաջողությունները վառելիքի տնտեսության գործում այժմ հնարավոր և անհրաժեշտ են դարձնում կուսակցության, համար, վոր իր ուղադրությունը կենտրոնացնի մետաղաբերության վրա: Մետաղի արդյունագործությունը մոտիկ ժամանակաշրջանում պետք է առաջին պլանի վրա քաշվի և պետք է պետությունից ստանա շատ ավելի, քան անցյալ տարի, բաղմակումանի, մասնավորապես և ֆինանսական աջակցություն:

III

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁՆ ՈՒ ՊՐՈՓԵԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Տնտեսական դժվարությունները, վոր յերեվան յեկան աշնանը, տեղի ելին ունենում տատանումներով աշխատավարձի բնագավառում, ինչպես և պատճառեցին մի շարք թերություններ թե վճարման ժամկետի վերաբերյալ և թե նրա վճարման ձևով մեջ: Քաղաքական Բյուրոն ոգոստոսի սկզբում և կուսակցության կենտրոնական կոմիտեյի պլենումը սեպտեմբերին, մի շարք վորոշումներ ընդունեցին, վորոնց նպատակն էր մի կողմից աշխատավարձն անկումից յետ պահել և մյուս կողմից մեծացնել այն՝ աշխատավարձի տեսակետից յետ մնացած պրոլետարական խումբակներին մեջ (որինակ, յերկաթուղու ծառայողների մեջ):

Կուսակցությունն ընդունում է, թե արդյունաբերության և պետական տնտեսության զրույթյունն ամբողջապես վերցրած թույլ են տալիս դադարեցնել աշխատավարձի վճարումը այնպիսի ձևերով, վորոնք նույն ընթացքին են նշանակում, ինչ վոր նրանց փաստական վերացումը (սուբսիդիաներ, խոշոր կուպոններ) ինչպես և ձեռք առնել մի շարք վճարման միջոցներ, վորոնք ուղղված են ճիշտ ժամանակին աշխատավարձը չվճարելու դեմ: Կուսակցությունը պահանջում է բոլոր տնտեսական մարմիններից, վոր հետագայում կովին նրանք բոլոր այս թերությունների դեմ, և պնդում է այն բանի վրա, թե ճիշտ ժամանակին աշխատավարձը վճարելը տնտեսական մարմինների ամենատառաջին պարտականությունը պիտի կազմի:

Արդյունաբերության և արանսպորտի վերելքը, վոր հիմնված է բանվոր դասակարգի ուժերի հերոսական լարվածության վրա, պետք է իրեն արտացոլումը գտնի բանվորների զրույթյան բարվոքման մեջ: Պրոֆիտության որպանների մշտական ուղադրու-

թյունը պետք է դարձրած լինի այն բանի վրա, վոր տնտեսական վերելքի և բանվոր դասակարգի բարեկեցության վերելքի այս յերկու դժերը բավականաչափ համապատասխան լինեն իրար:

Մեր արդյունագործություն վերականգնման պրոցեսը անխտապիսիքներն զուգընթաց և գնում պրոլետարիատի թվական աճումի հետ, նրա համախմբման, նրա տնտեսական և կուլտուրական մակարդակի բարձրացման հետ: Այս հողի վրա պրոֆիտությունների առաջ առանձին թափով առաջ է քաշվում արդյունաբերության կազմակերպության և ղեկավարության գործին ավելի մոտ կանգնելու խնդիրը:

Առանձին հոգացողությամբ պրոֆիտությունները պետք է բանվորական մասսաներից առաջ քաշեն աչքի ընկնող կազմակերպիչների, վորոնք կարող են պետական արդյունագործության ղեկավարների պաշտոններ ստանձնել:

Կուսակցությունը, պրոֆիտություններն ու տնտեսական մարմիններն այդ նպատակի համար պետք է իրենց առաջ խնդիր դնեն, թե հատուկ դպրոցների և թե արդյունաբերական ձեռնարկների ընթացիկ աշխատանքը և տնտեսական զրույթյունը քննադատելու վարժեցնելու միջոցով, նախապատրաստել այդպիսի բանվոր ղեկավարների կազմեր: Արտադրական կոնֆերենցիաները, վորտեղ արտադրական կյանքի ընթացիկ հարցերի, հետևվանքների յեղբարեակաման, վործառույթյան փոխանակության քննության համար պետք է հավաքվեն տնտեսական որպանների, պրոֆիտությունների, կուսակցական և անկուսակցական բանվորների ներկայացուցիչներ, — պետք է տեղի ունենան պարբերաբար: Այդ կոնֆերենցիաները պետք է հնարավորություն տան պրոֆիտություններին ուղադրությամբ ուսումնասիրել և վերստուգել գործերի վարումը ձեռնարկներում, ամեն տեսակի աջակցություն ցույց տալով տնտեսական որպաններին տնտեսական բարվոքման գործում, անտերություն, վերադիր ծախսերի դեմ յեղած կովում, և այլն:

IV

ԱՐՏԱԲԻՆ ԱՌԵՎՏՈՒՐ

Կուսակցության ամբողջ տնտեսական քաղաքականության հիմնական տարրերից մեկը կազմում է արտաքին առևտրի մեղալմանությունը: Արտաքին առևտրի մեղալմանությունը միանգամայն արդարացրեց իրեն, մասնավորապես նոր տնտեսա-

կան քաղաքականութեան պայմաններում, թե վորպէս յերկրի հարստութեան պաշտպանողական զենք կողոպտաների դեմ, վոր կարող են անել տեղական և օտար կապիտալները, և թե վորպէս սոցիալիստական կուտակման մի միջոց:

Միմիայն ամբողջութեամբ պահպանելով արտաքին առևտրի մենավաճառութեան սիստեմը, մենք կարողացանք արդեն ունենալ առևտրական ակտիվ բալանս և կենտրոնացնել արտաքին առևտրից ստացած յեկամուտները պետութեան ձեռքը:

Ամեն կերպ խոչընդոտ հանդիսանալով ժողովրդական միջոցների ծախսվելուն այնպիսի առարկաների ներմուծման վրա զեպի մեր յերկրը, վորոնք կարող են ստացվել նրա ներսում, արտաքին առևտրի մենավաճառութեանը հնարավորութեան և տալիս կազմակերպել այնպիսի միջերեքների համաչափ ներմուծում զեպի մեր յերկրը, վորոնք անհրաժեշտ են մեր արդյունաբերութեան և գյուղացիական տնտեսութեան զարգացման համար: Արտաքին առևտրի մենավաճառութեանը հետագայում յեկա պետք է ամբողջութեամբ պահպանվի, մասնավորապէս նոր տնտեսական քաղաքականութեան ժամանակաշրջանում, վորպէս կուսակցութեան տնտեսական քաղաքականութեան կարեւորագույն տարրը:

V

ՆԵՐՔԻՆ ՍՈՒՎՏՈՒՐՆ ՈՒ ԿՈՈՊԵՐԱՅԻՄ

Նոր տնտեսական քաղաքականութեան ժամանակ առևտրի կազմակերպումը բացառիկ նշանակութիւն ունի, վորովհետև առևտրական ապարատի միջոցով պիտի տեղի ունենա անմիջական մերձեցումը ազգայնացրված արդյունաբերութեան ու գյուղացիական շուկայի միջև: Կոոպերացիայի և պետական առևտրի ամեն մի ուժեղացում և նրանց զործունեկութեան ասպարեզի ընդլայնումն՝ ներկայացնում են իրենցից սոցիալիստական սփերայի ընդհարձակում: Կոոպերացիայի և պետական առևտրի ունեցած դերքերի յուրաքանչյուր թուլացում և մասնավոր միջնորդի, գնորդի ու առևտրականի ունեցած դերքերի ուժեղացում՝ ներկայացնում են իրենցից բուրժուական կապիտալիստական հարաբերութեան ներքին տիրապետութեան սփերայի ընդհարձակում: Այդիսկ պատճառով կոոպերացիային ցույց տրված աջակցութեանը և պետական առևտրի զարգացումը, նրանց կողմից մրցման միջոցով մասնավոր առևտրական կապի-

տալից իր ունեցած դերքերի յետ նվաճումը և այդ կապիտալի տնտեսական ոգտագործումը նրանց կողմից՝ ներկայացնում են իրենցից կուսակցութեան տնտեսական քաղաքականութեան ամենագլխավոր խնդիրները:

Այնինչ ճգնաժամը յերեւման հանեց, վոր կոոպերացիան ու պետական առևտուրը կանգնած չեն այն խնդիրների բարձրութեան վրա, վորոնք դրված են նրանց առաջ. — դրանք պետական արդյունաբերութեան և մասսայական սպառողի միջև անմիջական կապի հաստատման խնդիրներն են:

Այդ մարմինների անբավարար ճկունութեանն ու ճյուղավորումները, առևտրական ապարատի մեծածավալութեանն ու բյուրոկրատացումը, վերադիր ծախսերի բարձրացումը, զեպի մասսայական սպառողը իրեն համար ճանապարհ բաց անել չգիտնալը, բավականաչափ հարմարեցված չլինելը այն բանին, վորպէսզի կարելի լինի բավարարել բազմամիլիոն գյուղացութեան պահանջները, — այս բոլորը պահանջում են կուսակցութեանց համառ աշխատանք՝ ուղղելու համար ճգնաժամի կողմից ընդգծված այս թերութեանները: Առևտրի հարցերը ծառանում են կուսակցութեան առաջ իրենց ամբողջ հասակով:

VI

ՄԱՍՆԱՎՈՐ ԿԱՊԻՏԱԼԸ

Պետական և մասնավոր կապիտալի միջև յեղած առնչութեան խնդիրը տնտեսութեան բնագավառում տվյալ մոմենտին կարեւորագույն մի հարց է հանդիսանում, վորովհետև նա նախորդում է ազգայնացրած արդյունաբերութեան վրա հիմնավորված պրոլետարիատի դասակարգային ուժերի և ազատ շուկայի տարերքի վրա հիմնավորված նոր բուրժուազիայի փոխադարձ առնչութեան հարցը: Սահմանելով նոր տնտեսական քաղաքականութեան հիմունքները, վորը միանգամայն արդարացի է իրեն և կարիք չի զգում փաստորեն զեպի «զինվորական կոմունիզմի» վերադարձը թերվող վերաբնութեան՝ կուսակցութեան անխուսափելիորեն թույլ տվեց, վոր մասնավոր կապիտալը առևտրի միջոցով վաճ միայն վորոշ միջոցների կուտակում առաջացնի, այլ և ստացավ ոգտագործելու համար, չնայելով մասնավոր չափով, կուսակցութեան տրամադրութեան տակ դրված արտադրական միջոցների մի մասը (կոնցեսիաներ, կապալներ և այլն): Այս վերջին բնագավառում մասնավոր կապիտալի մաս-

նակցութիւնը թե՛ բացարձակապէս և թե՛ հարաբերական տեսակետից՝ վրէժինչ է։ Մասնավոր կապիտալի համեմատաբար քիչ ավելի նշանակութիւն ունեցող դերը առևտրի մեջ՝ բացատրվում է նրա ավելի շատ հարմարվելու ընդունակութիւնով մասն փոքրաքանակ շրջանառութիւնը և գյուղի հրատապ պահանջներին բավարարութիւն տալով։

Պետական կապիտալը չի կարող իր խնդիրը դարձնել հարյուր միլիոնանոց արտադրող գյուղացիների հետ անմիջական կապ սահմանելը, բայց այս բնագավառում յեղի մասնավոր կապիտալի աճուժին պետք է վերոշ սահման դրվի կոոպերացիայի և պետական առևտրի տնտեսական դերի ուժեղացմամբ և նրանց հարմարեցնելով գյուղի առեւտրական շրջանառութիւն պահանջներին ու պայմաններին։

Մեր զիւրքերի ուժեղացման հիմնական պայմաններից մեկը, հանդիպ մասնավոր կապիտալի, անդիսանում է գների քաղաքականութիւնը։ Կենտրոնացնելով իր ձեռքերում գյուղում սպառվող մթերքների հիմնական մասսան, խոհանուրթիւնը պետք է հասնի այնպիսի դրութիւն, վոր պետական կազմակերպութիւններն ու կոոպերատիւներն ավելի եժան ծախսն մասնավոր առեւտրականից։ Մենք պետք է այն դրութիւն հասնենք, վոր մասսայական սպառողը՝ գյուղացին ու բանվորը, պարզորեն գիտակցեն կոոպերատիւային և պետական առեւտրի գերազանցութիւնը մասնավոր կապիտալի առեւտրի հանդեպ։ Կոոպերատիւ կազմակերպութիւնների վրա առավելապէս մեծ պարտականութիւն է ընկնում կազմակերպելու առեւտուրը, մասնավոր փոքրաքանակ առեւտուրը։ Այդ իսկ պատճառով պետք է մի շարք միջոցներ ձեռք առնվեն, վորոնք կոոպերատիւ կազմակերպութիւններին իսկական գործիք կդարձնեն վռնդելու համար մասնավոր առեւտրական կապիտալին ասպարեղից (պետական ոգնութիւն կոոպերացիային, մասնավորապէս ցածր խաւերի բանվորական կոոպերացիային, կոոպերացիայի անցնելը կամավոր անդամութիւն հիմունքներին, ուշադրութիւն կենտրոնը ցանցի ընդլայնման և ցածր խաւերի կոոպերատիւային բլիշների ամբողջական վրա դարձնելը, պետական արդյունաբերութիւն հետ նրանց կողմից անմիջական առեւտրական հարաբերութիւններ ունենալու իրավունքի իրականացումը, վերադիր ծախսերի խիստ կրճատումը, բոլոր միջին ողակների կրճատումն, վորոնց միջոցով ապրանքը անցնում է սպառողին, և այլն)։

Միաժամանակ, մասնավոր կապիտալի գործունեութիւնը խորհրդային իշխանութիւն տնտեսական քաղաքականութիւնը ընդհանուր ուղղութիւնը յենթարկելու նպատակով, պետք է ձեռք առնվեն հետագա միջոցները՝ մասսայական գործածութիւն հիմնական առարկաների գները կանոնավորելու համար։

Մյուս կողմից, մասնավոր կուտակման կարգավորումը պետք է իրականանա հարկային քաղաքականութիւն միջոցով։ Անշեղ կերպով պետք է կիրառել հարկը շրեղութիւն վրա, և պետք է ուժեղացվի պայքարը չարաշահ սպեկուլյանտների դեմ, և այլն։

Կուտակցութիւնը վճռականորեն հրաժարվեց պարենային բաշխումից և բանվոր ազգաբնակչութիւնը փայեր մատակարարու սիստեմից։ Հնաբավորութիւններ տալով գյուղացութիւնը, վոր ազատ կերպով տնորինն իր աշխատանքի պտուղները՝ կուտակցութիւնը դրանով թույլ տվեց, վորոշ սահմաններում, վոր մասնավոր կապիտալը մասնակցութիւն ունենա ապրանքների շրջանառութիւն սփերայում և նա վրէ մի հիմունք չունի հրաժարվելու այդ քաղաքականութիւնից։ Բայց կուտակցութիւնը պետք է սիստեմատիք կերպով աշխատի իր զիւրքերի ուժեղացման համար այս բնագավառում՝ անխոնջ և համառ պայքար մղելով մասսայական, գյուղացիական շուկային վերջնականապէս տիրելու համար։

VII.

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՂԱՔԱՅԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մեր տնտեսական քաղաքականութիւն հիմնական խնդիրները իրականացնելու համար անցած տարվա մեջ չափազանց կարևոր նվաճում է համարվում կայուն վալյուտայի—չերվոնցի —գործածութիւնը և նրա՝ մեր յերկրի հիմնական վալյուտա դառնալը (դրամական շրջանառութիւն 350 միլիոն ընդհանուր մասսայից չերվոնցն արդեն 270 միլիոնի յե հասնում, այսինքն $\frac{4}{5}$ մասը)։

Չերվոնցի գործածութիւնը և նրա պահպանումը վորպէս կայուն վալյուտայի՝ հնարավոր էր միմիայն շնորհիվ մեր ամբողջ տնտեսութիւն դարգացման առաջադիմական ընթացքի և վկայում է տնտեսական վերածնունդի այն ուղիի ճշարտութիւն մասին, վորով ընթանում ենք մինք։

Չերվոնցային շրջանառութիւնը ներկա մոմենտին ամենաեական վեճերից մեկն է հանդիսանում տնտեսութիւն հետագա

զարգացման համար: Վերել հիշված պետական արդյունաբերութեան աճումն անցած տարվա մեջ հնարավոր չէր լինի առանց չերովոնեցի: Չերովոնային շրջանառութեան հիման վրա անց կացվեց և անց և կացվում վարկ բաց թողնելը արդյունադործութեանը, առեւտրին ու գյուղական տնտեսութեանը: Բանկերի կողմից արդյունադործութեանն ու առեւտրին վարկ բաց թողնելն աչքի ընկնող զարգացման հաստի: Այս վարկը կազմում երկառավարութեան փորձական այն ֆոնդը, առանց փորի արդյունադործութեան և ամբողջ ժողովրդական տնտեսութեան համաչափ զարգացում անկարելի չէ պատկերացնել: Հենվելով այս վարկի վրա՝ արդյունադործութեանն առաջին անգամ զարգացրեց արտադրութեանը առանց ընդմիջումների և կարողացավ կուտակել խոշոր ապրանքային ֆոնդեր բերքի ռեյալիզացիայի մոմենտին:

Տնտեսական հիմունքների խստորեն կիրառումը, ճշգրիտ կալկուլյացիան և հաշվապահութեան գործի լավ դնելը մեր գործարաններում ու ֆարրիկաներում, տրեստներում, սինդիկատներում ու առեւտրական կազմակերպութեաններում՝ հնարավոր չիղան միմյան շնորհիվ կայուն չիլոնի վալյուտայի և հետագայում ել կարող են ամբանալ և բարվոքվել միմիայն նրա հիման վրա:

Կուտակցութեան հետագա քաղաքականութեանը պիտի կայանա չերովոնեցի կայունութեան պահպանման և զբաղման ռեֆորմի ավարտման մեջ:

Լայն մասսաների շահերը պահանջում են զբաղման ռեֆորմի ավարտումը, այսինքն ընկնող խորհրդային դրամանիշի փոփոխութեանը կայուն վալյուտայի: Դրամական ռեֆորմի ավարտումը պետք է խորհրդային իշխանութեան հիմնական խնդիրներին մեկը լինի առաջիկա ժամանակաշրջանում:

Այս խնդրի հաջող լուծումը նշանակում է գյուղացիական տնտեսութեան դրութեան բարվոքումը, բանվոր զառակարգի և ընդհանրապես ազգաբնակչութեան աշխատավոր խավերի տնտեսական դրութեան բարձրացում և ամբողջ տնտեսութեան կազդուրում:

Դրամական ռեֆորմի աճող գործադրութեանը հնարավոր է միմիայն բյուջետային ղեկիցիտի մաքսիմալ կրճատման և ամենախիստ խնայողութեան դիպքում՝ բոլոր տնտեսական որդանների կողմից: Ամեն տեսակ ավելորդութեանների դեմ մղվող

պայքարը հանդիսանում է այդպիսով կենսական տնտեսական մի պահանջ:

Պետական բյուջեյի բնագավառում անհրաժեշտ է շեշտել աչքի ընկնող նվաճումները: Յեկամուտների նորմալ աղբյուրները բազմաճանաչ են: Եմիսիայի նշանակութեանն ավելի ու ավելի կրճատվում է: Հետագայում պետք է ամեն ջանք թափել այն բանի վրա, վորպեսզի բոլորովին չմեծացնելով աշխատավոր բնակչութեան հարկային լուծը՝ լրացնել պետական միջոցները պետական գույքերի և ձեռնարկների արդյունավետութեանը մեծացնելու հաշվին:

Միաժամանակ, անկասկած, բարվոքում գոյութեան ունի նայել բյուջետային պլաններ կազմելու գործի մեջ: Արդեն մի քանի տարվա ընթացքում խորհրդային իշխանութեանը ձգտում է ստեղծել ռեյալ բյուջե: Յեւ միմիայն անցած տարի այս բնագավառում ձեռք են բերված զգալի բարվոքումներ: Առաջին անգամն է, վոր մենք ունենք իսկապես կյանքին համապատասխան բյուջետային պլաններ, վորոնք ավելի մեծ չափով, քան մինչև հիմա, թույլ են տալիս նախատեսել և հաշիվներ անել պետական վարչութեան և տնտեսութեան բնագավառում:

Արդեն չիլոնային վալյուտայի գործադրութեանը բավականաչափ թեթեւացրեց հաշվառքի հնարավորութեանը և հետևաբար ինչպես տնտեսութեան, այնպես նայել առանձին ձեռնարկների համաչափ ղեկավարութեանը: Բյուջետային պլանների բարելավումը և ճշգրտումը կազմեց հետևյալ քայլը: Բայց միմիայն զբաղման ռեֆորմի ավարտումը թույլ կտա, կայուն դրամական միավորի հիման վրա, կազմել արդյունադործութեան ու առեւտրի ռեյալ ֆինանսական պլաններ, կանոնավորել ճիշտ կալկուլյացիան և կազմակերպել իսկական հաշվետվութեան:

Այսպիսով, զբաղման ռեֆորմը պետք է կենսական նախադրյալներից մեկը հանդիսանա՝ ժողովրդական տնտեսութեան առանձին մասերի միջև չիղած փոխադարձ համաձայնութեանը անհրաժեշտորեն ուժեղացնելու համար, և նա առաջին անգամ ռեյալ հիմք կտա տնտեսութեան իսկական համաչափ ղեկավարութեան համար:

VIII.

ՊԼԱՆԱՅԻՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՈՒԺԵՂԱՅՄԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒ- ԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Արմատից սխալ կլինե՞ր յենթադրելը, թե մանր գյուղացիական տնտեսութեան գերակշռութեան դեպքում, համաշխարհային շուկայի և նրա գների հարաճուճն նշանակութեամբ ունենալու դեպքում մեր տնտեսութեան մեջ, պետական պլանային ղեկավարութեանը կկարողանար ճգնաժամերի առաջն առնել նոր տնտեսական քաղաքականութեան պայմաններում:

Սակայն մեր վերադարձ ճգնաժամը ընդգծում է աշխատանքի ուժեղացման անհրաժեշտութեանը ժողովրդական տնտեսութեան առանձին բնագավառները իրար հետ համաձայնեցնելու գործում և պլանային սկզբունքի ուժեղացումը պետական տնտեսական մարմինների աշխատանքի մեջ:

Շատ ավելի մեծ չափով, քան մինչևի՛ ա՛յժմ, կուսակցութեանը պետք է սովորի համաձայնեցնել պետական տնտեսութեան տարրերը իրենց փոխադրեցութեանը մեջ, թե իրար միջև և թե շուկայի հետ: Այս խնդիրը թեթեւանում է նրանով, վոր այժմ մենք աչքի ընկնող առաջադիմութեանների յենք հասել պլանային ղեկավարութեան հիմնական նախադրյալների ստեղծման գործի մեջ, առանց վորի պլանային գործունեությունը կարող էր հեշտութեամբ վերածվել բյուրատարական ուտոպիայի: Այնպէս պլանային գործունեություն այդ նախադրյալները կայանում են. 1) կայուն վալյուտայի ստեղծման, 2) վարկի կազմակերպութեան, 3) նյութական ֆոնդերի կուտակման, 4) տնտեսական կազմակերպութեան վորոշակի ձեւերի իրականացման և ամրապնդման (տրեստները և այլն), 5) փորձի վրա հիմնված մի շարք առանձին սլանների և առաջին հերթին ռեյալ բյուջետային սլանների գոյութեան մեջ և այլն:

Այս հանգամանքների գոյութեանը ավելի շատ է հնարավորութեան ապրիս պետական մարմիններին սլանաշարի աշխատանքներ վարել այժմ, քան յերբ և իցե: Որվա հերթական հարց է պետական սլանային բաժնի ուժեղացումը, նրա ունեցած դերի բարձրացումը ֆինանսական և վարկային քաղաքականութեան բնագավառում, նրա և ֆինոգոգիկոմտի, ժողովրդական տնտեսութեան գերագույն խորհրդի, հողային ժողկոմի, ներքին առեւտրի կոմիտեի և ուրիշների աշխատանքների միջև:

սերտ կապի սահմանումը, նրա տեղական որդանների ուժեղացումը և այլն:

Պետական սլանային բաժնի ամենամոտիկ պարտականութեանը պետք է լինի ընթացիկ շուկայի կոնյունկտուրայի սխալմամբ ուսումնասիրութեանը և հիմնական միջոցների մշակումը՝ շուկայի բարդացող հարաբերութեանների վրա սղգեցութեան գործադրելու նպատակով:

Մասնավորապէս, կոոպերացիայի հարաճուճ դերի շնորհիվ գյուղացիական տնտեսութեան և արդյունադործութեան միջև տնտեսական հարաբերութեաններ սահմանելու գործի մեջ, պետական սլանային բաժնի իր սլանային աշխատանքների շըրջանակի մեջ պիտի մտցնի կոոպերացիայի տնտեսական աշխատանքի քննութեանը և նրա կապակցումը գիտական տնտեսութեան հետ:

Պետական սլանային բաժնի պետք է ապահովի իրեն գործնականում այն տեղը, ինչ մատնանշված է կուսակցութեան XII համագումարի բանաձեւի մեջ:

Պետական սլանային բաժնի վրա նախագահ նշանակելը ժողկոմների խորհրդի նախագահի անձնափոխանորդներից մեկին՝ ապահովում է պետական սլանային բաժնի մոտիկ մասնակցութեանը տնտեսական կյանքի բոլոր ընթացիկ հարցերի լուծման մեջ:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՅԵԶՐԱՓԱԿՈՒՄՆԵՐ

ա) Գյուղական տնտեսութեան բնագավառում.

1) Գյուղական տնտեսութեան ներքին բարգաւաճման, հում նյութերի կուտուրանների, կենդանաբուծութեան և այլ ճյուղերի զարգացում մի շարք խրախուսիչ միջոցների կիրառումով. (արտոնութեաններ հարկերին վերաբերյալ, վարկ և ուրիշները):

2) Հացի արտահանութեան ամենաբազմակողմանի զարգացում գյուղացիութեան հացի ավելորդ մասին համաշխարհային շուկա դուրս գալու հնարավորութեան տալու նպատակով, վորպէսզի զբաղով ժողովրդական տնտեսութեան համար հացի ավելի շահավետ գներ ձեռք բերվեն. նույն նպատակներով հացի մթերումի և տեղափոխութեան վերադիր ծախսերի մաքսիմալ չափով կրճատում:

3) Ամեն միջոցներ ձեռք առնել կազմակերպելու պետա-

կան հացի աւելւորումը ներքին շուկայում այնպիսի ձեւերով, վորոնք ապահովում են հացի գների կայունութիւնը (համապատասխան քանակութեամբ հացի տեղափոխութիւնը զանազան պունկտեր, տարիքների կարգավորումը, շտեմարանների ցանցի զարգացումը և այլն):

4) Գյուղատնտեսական, վարկային սպառողական և արհեստագիտական կոոպերացիայի, վորոնք գյուղատնտեսական միջոցների ամբարման, գյուղում մատչելի վարկի կազմակերպման և գյուղացութեանը սպառման տնտեսական տարկանքների մատակարարման հիմնական որգաններն են հանդիսանում,— լայն ցանցի զարգացումը՝ գյուղում:

5. Շտապ միջոցներ ձեռք առնել զարգացնելու համար գյուղատնտեսական վարկը կենտրոնական գյուղատնտեսական բանկի և ստորին վարկային ընկերութիւններին միջոցով, ամենից առաջ գյուղացիներին, գյուղացիական ընկերութիւններին և կոլեկտիվ տնտեսութիւններին մատչելի դնելով և յերկար ժամանակյա վարկով գյուղատնտեսական մեքենաներ և գործիքներ մատակարարելու նպատակով:

6. 24 թվականից սկսած անցնել գյուղատնտեսական միասնական հարկը զբաղական ձեւով գանձելուն, հաշվելով այդ հարկը կայուն վաւորտայով:

7. 1924 թվականին գյուղատնտեսական հարկին վերաբերյալ լայն արտոնութիւններն ուսմանն քիչ կարողութիւն ունեցող գյուղատնտեսական տնտեսութիւններին համար՝ ամեն կերպ աջակցել բաւորակ տարրերի կազմակերպութեանը (վսեռարուզեմիս), ինչպես և գյուղացիութեան չքավոր տարրերին (ինչպես աշխատանքի անընդունակների կոմիտե և ուրիշները):

8) Վերջ տալ իշխանութեան տեղական որգանների միջոցով գյուղում ապրիկի լրացուցիչ տուրքերի գանձումին, պայմանով, վոր կամավոր տուրքեր գոյութիւն ունենան միայն այն դեպքում, յերբ այդ մասին յուրաքանչյուր դեպքի համար առանձին թույլտւութիւն և ստացված կենտրոնական մարմիններից:

9) Վերաքննել պետական ապահովագրութեան սխեման, նրա հարկադրական ձեւը սահմանափակելու իմաստով այն դեպքերում և այն տեսակներով, վորտեղ ամենից շատ շահագրգռված են գյուղացիութեան չունելոր խավերը, համապատասխան կերպով քաջանելով չքավոր դասի ապահովագրական մեծութիւնները, և անցնել կամավոր ապահովագրութեան այն տեսակներին, յերբ գյուղացիութեան լայն խավերն ավելի պակաս են շահագրգռված:

Բ) ԱՐԴՅՈՒՆԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

1) Արտադրութեան ուղիւնալիզացիան և աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացում:

2) Ձեռնարկների աշխատանքների ուժեղացում և պատվերների համաչափ բաշխում մանաւանդ ծանր ինդուստրիայի մեջ:

3) Վերադիր ծախսերի կրճատում՝ արդյունագործութեան կազմակերպութեանը պարզելու, ծառայողների թիւը քաջանելու և այլ միջոցներով:

4) Հում նյութերի, վառելիքի և արդյունագործութեան ուժանդակ նյութերի եմանացում՝ թե միջոցովի ծախսերի կրճատման միջոցով և թե արտասահմանյան եման հում նյութերի ներմուծումով:

5) Արդյունագործական կալույցիայի կարգավորում՝ սահմանելով իրատ պատասխանատւութիւն նրա ճշտութեան համար:

6) Տրեստների ղեկավարների և ձեռնարկների տնօրէնների իրավունքների և պարտավորութիւնների ճշգրիտ վորոշում՝ գլավկիւզի մնացորդների կատարյալ լիկլիզացիայի իմաստով:

7) Սխտեմամիքարար առաջ քաշել պատասխանատու պաշտոնների համար արդյունագործական ձեռնարկներում և միութիւններում գործնականի մեջ վործված բանվոր սրբոտներին:

8) Ամենարագմակողմանի աջակցութիւն տնտեսական գործիչներին արդյունագործութեան շինարարութեան մեջ ցույց տված նրանց ծանր աշխատանքների մեջ, վորը արտահայտվում և մասնավոր կապիտալի հետ ունեցած նրանց կատաղի կռիւի ձեւով:

9) Ուժեղացնել պրոֆմիութիւնների մասնակցութիւնը տնտեսական մարմինների ղեկավարութեան, նրանց գործունեութեան վրա ունեցած կոնտրոլի և տնտեսական աշխատավորների ընտրութեան գործի մեջ:

10) Մոտեցնել ձեռնարկներում յեղող կուսակցական կազմակերպութիւնները արտադրութեանը՝ կանոնավոր կերպով ինֆորմացիա անելով կուսակցական բժիշներին ձեռնարկների և միութիւնների աշխատանքների ընթացքի մասին, ազատ քննադատելով տնտեսական մարմինների գործունեութեան բոլոր կողմերը և խրախուսելով առանձին ընկերների նախաձեռնութիւնը, վորը կարող և յերեկան գալ տնտեսական աշխատանքի բարելավման միջոցների վորոնման գործում:

Գ) ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՁԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

1) Պահպանել աշխատավարձի բարձրացման կուրսը արդյունաբերության և աշխատանքի արտադրողականության համապատասխան. մասնավորապես առանձին ուղադրություն դարձնել բանվորների աշխատավարձի հետագա ավելացման վրա արդյունաբերության այն հիմնական բնագավառներում և արտադրության այն ճյուղերում, վերաբերող աշխատավարձի մեծությամբ տակավին յետ և մնացել միջին մակարդակից:

2) Ամենախիստ պատիժներ սահմանել աշխատավարձի վճարումը ձգձգելու համար. միաժամանակ անհրաժեշտ համարել բանվորներին լիովին վճարելը այն կորուստների համար, վոր նրանք ունենում են կուրսերի տարբերության պատճառով աշխատավարձը ուղ վճարելու դեպքում. այն դեպքում, վորտեղ աշխատավարձը հաշվվում և չեղմունքներով, անհրաժեշտ համարել, աշխատավարձի ոչալ բարձրությունը պահելու նպատակով յուրաքանչյուր ամսից հետո, նայելով թե թանկությունն ինչքան և աճել, նրա համեմատ հստակ հավելումներ անել թանկության համար:

3) Արգելել ընդունված տանտիյներով վճարումը, թույլ տալով այդպիսիները միմիայն գուտ արդյունքից, և այն ել միմիայն առանձին, շատ բարեխիղճ ու վաստակավոր աշխատավորների՝ պրոֆմիտությունների համաձայնության դեպքում:

4) Բարելավել բանվորների բնակարանային պայմանները՝ հերթական խնդիր համարելով պետական վարկի ապահովությունը խորհրդային բնակարանային շինարարության համար:

5) Առանձին ուղադրություն դարձնել ապահովագրական մեծումների վճարման վրա՝ ապահովելու համար օտաջին հերթին այն գործազուրկներին, վորոնք իսկապես պրոլետարական եկամեններ են, և վորոնք ամենից օտաջ արտադրության մեջ պատի կանչվեն նրա ընդարձակման դեպքում:

Դ) ԱՐՏԱԿԻՆ ԱՌԵՎՏՐԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

1) Ձեռք առնել հետագա միջոցներ ամրացնելու համար արտադրման առևտրի մեծավաճառությունը:

2) Աշխատել ոտարերկրյա կապիտալը արտաքին առևտրի մեջ մտցնել խրախուսելով արտադրման և ներմուծման խառն ընկերությունների կազմակերպումը:

3) Իրականացնել հիմնական տնտեսական պլանների հետ կապված արտահանման և ներմուծման պլանը, վորը ապահով

վում և ակտիվ տեղադրական ըալանսը (արտահանության գերակշռությունը ներմուծումից) և մատակարարել խորհրդային արդյունաբերությանը հետևող հում նյութեր, մթերքներ ու կիսամթերքներ:

4) Արտադրման ըաց թողնվող արտասահմանյան վարկի մարմնավ չափով զարգացում:

ՅԵ) ՆԵՐՔԻՆ ԱՌԵՎՏՐԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

1) Յածր խալերի տեղադրական ապարատի ընդլայնում, մանավանդ ցածր կոտակրատիվային ցանցի, սպառողի շահերին ուղադիր կերպով ծառայելու հիմունքներով (ապրանքների դանադան ու բազմաթիվ տեսակների գործածություն, վորը անհրաժեշտ և մասսայական սպառողի համար, և այլն) և մասնավոր առևտրական միջնորդների հետ փոխհարաբերությունների կարգավորում, վերջիններիս տնտեսական յենթակիցով կոտակրացիային և պետական առևտրին (փոքրաքանակ գների կարգավորում, ապրանքային ինտերվենցիա, և այլն):

2) Ուժեղացնել մեծաքանակ գների կարգավորումը ամենից օտաջ մասսայական և օտաջին հերթին գյուղացիական ապահովման հիմնական առևտրականների վերաբերմամբ, տարածելով այն՝ նայել փոքրաքանակ վաճառքի գների վրա, մեծաքանակ վաճառքի մարմիններին կողմից հարկ յեղած ապրանքի քանակը սահմանելու միջոցով և կամ կառավարության կողմից վորոշակի քանակությամբ ապրանքներ գանադան կողմեր ուղարկելու միջոցով, վորի նպատակն և իջեցնել գները համապատասխան աշխատանքում, վերջապես, վարկային քաղաքականություն սահմանելու միջոցով, վորը ուղղված պիտի լինի ամենից օտաջ ծառայելու ցածր առևտրական մարմիններին:

3) Որենագրական կարգով ուժեղացնել տեղական կարգավորող մարմինների ազդեցությունը, ներքին առևտրի բնագավառում, նպատակադրված միջոցների իրականացման վրա գների կարգավորման և վորոշ նորմաների վերաբերու նկատմամբ:

4) Անհրաժեշտ համարել աղի, նավթի և շաքարի գների կարգավորումը ամեն տեսակի առևտրի բնագավառներում (կոտակրատիվային, մասնավոր ու պետական):

5) Փոխել վերին որդանների միջոցով կենտրոնացած գնումներ կատարելու գյուղություն ունեցող սիստեմը և ամեն կերպ խրախուսել անմիջական գործառքներին ստորին առևտրական

կազմակերպությունների ու ֆարերկա-գործարանային միությունների և առևտրական պահեստների միջով՝ դրա համեմատ վերափոխելով կոոպերացիային ու պետական առևտրին վարկ բաց թողնելու սխտեմը:

6) Անհրաժեշտ համարել սինդիկատների գոյություն ունեցող սխտեմի վերաբնութայնը, այնպիսիները նրանցից փակելու նպատակով՝ վորոնց տնտեսական նպատակահարմարությունը ապացուցված չի լինի, սահմանափակելով, վորպես որինք, մնացած սինդիկատների առևտրական գործունեությունը մեծաքանակ առևտրի շրջանակների միջ:

7) Վերաբնակ գոյություն ունեցող յերկաթուղային տարիքները մասսայական բեռների տեղափոխությունը հեծանաքընելու ոգտին:

8) Ամեն միջոցների դիմել կրճատելու առևտրական վերադիր ծախսերը, առևտրական ներկայացուցչությունների թվի կրճատման միջոցով կենտրոնում ու տեղերում, առևտրի կոոպերատիվային, ու պետական մարմիններին, վորպես գործակալությունների, ոգտադործելու միջոցով, վերջապես, ավելորդությունների կրճատման միջոցով (յերթեմկության միջոցներ, կահավորում, ուկլամներ, և այլն):

9) Առանձին ուղադրություն դարձնել ծայրեկրային ադգային հանրապետություններում ու ռայոններում տեղական բնիկ ազգաբնակչության շահերի պաշտպանության վրա, նրանց առևտրական հարաբերությունները դեպքում թե պետական և թե կոոպերատիվային ու մասնավոր կազմակերպությունների հետ:

10 Գործիչների մի հատուկ պահեստ ունենալ ուժեղացնելու համար կոոպերացիայի ու պետական առևտրի մարմինները:

11) Սահմանել առևտրական մարմինների ճշգրիտ և իր ժամանակին տրվող հաշվետվություն:

9) ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ԲՆԱԳՎԱԾՈՒՄ

1) Սահմանված տարեկան բյուջեյի ամենաթիստ կատարումն, անպայման կրճատելով դեֆիցիտի գումարը բյուջեյի նախատեսած շրջանակներով:

2) Կայուն վալյուտային անցնելը, կրճատում անկայուն խորհրդային դրամանիշների եմիսիայի և հրատարակում վոչ ուշ քան գարունը, չերվոնցից փոքր կայուն մանր վալյուտայի կյուպուրների և մանր արծաթե դրամների:

3. Մասսայական գործածության առարկաների, և ամենից առաջ աղի, նավթի և շաքար-ուտֆինադի աքցիդների իջեցումը:

4. Վարկի եժանացում արդյունագործության և հացի մըթիզումի համար և վարկի տպակենտրոնացում՝ մոտեցնելով նըրան ստորին տնտեսական միավորներին:

5. Ամեն կերպ ոգտադործել վարկի կանոնավորող դերը, համակերպելով պետական բանկի և այլ վարկային հիմնարկությունների գործունեությունը, պետական պլանային բաժնի և աշխատանքի ու պաշտպանության խորհրդի միջոցով, արդյունաբերությունն ու առևտուրը ղեկավարող որգանների հետ:

6) ՊԼԱՆԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԲՆԱԳՎԱԾՈՒՄ

1. Պետական պլանային բաժնի դերի ուժեղացում ույալ տնտեսական պլանների մշակման գործում աշխատանքի և պաշտպանության խորհրդի համար, կապելու ժողովրդական տնտեսության տարրերը իրար հետ և կարգավորելու շուկային հարաբերությունները, տնտեսական կոնյուկտուրների սխտեմատիկ ուսումնասիրության հիման վրա:

2. Ֆինանսների ժողկոմատի, ժողովրդական տնտեսության Գերագույն խորհրդի, ներքին առևտրի կոմիտեյի և այլ տնտեսական ժողկոմատների աշխատանքի սերտ համակերպում պետական պլանային բաժնի հետ, անպայման կերպով համաձայնեցնելով կենտրոնական վիճակագրական վարչության աշխատանքների ընդհանուր պլանը պետական պլանային բաժնի աշխատանքների պլանի հետ:

3. Պետական պլանային բաժնի ուժեղացումը նոր աշխատակիցներով:

Բ Ա Ն Ո Ւ Ց Ե Վ

ԸՆԿ. ԶԻՆՈՎՅԵՎԻ ԶԵԿՈՒՅՄԱՆ ԱՌԹԻՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ
ԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

(ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ Ե ԲՈԼՈՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԸՆԴԴԵՄ 1 ՁԵՌՆՊԱՅԻ)

1. Շիտակ համարել կենտկոմի այն գիծը, վոր դարձել է գերմանական անցքերի դասերի առթիվ կազմած թեղիսների հիմքը:

2. Հաստատել կենտկոմի այն քաղաքականությունը, վորը համաձայնության է ձգտում գերմանական կենտկոմի մեծամասնության հետ, հիմք առնելով աշխատավորությունը «ձախ թեվի» հետ:

3. Հաստատել գերմանական խնդրում ընկ. Ռադեկի բըռնած սխալ վարքագծի մասին կենտկոմի 1923 թվի գեկտիսների 27-ի վերջումը, վորը հաստատում է.

«ա. վոր ընկ. Ռադեկը իր վարքագիծն ուղղում է ամբողջապես Գիկիկի աջ փոքրամասնությանն ոժանդակելու կողմը՝ անտեսելով կուսակցության ձախ թեվը, վորպիսի հանդամանքը որչեղարվ կերպով բեկման վտանգ է սպառնում գերմանական կոմկուսին, մինչդեռ Ռիկիկ քաղաքական իր քաղաքականությունը կառուցում է Գիկիկի գերադանց մեծամասնության ոժանդակման է ձախ թեվի աշխատավորության վրա՝ քննադատելով նրա սխալները և նեցուկ դառնալով այն ուժերին, ինչ շիտակ է նրա մեջ, ինչպես և քննադատելով աջ թեվի կոպտագույն սխալմունքները:

բ. ընկ. Ռադեկի ընդհանուր տեսակետը Գերմանիայում մզվող պայքարի հետագա ընթացքի մասին բղխում է Գերմանիայի դասակարգային ուժերի սխալ նշահատումից. — ներքաշխատական տարաձայնությունների ոպպորայունիտական վերագնահատումն և այդ տարաձայնությունների վրա Գերմանիայի բանվոր դասակարգի քաղաքականությունը կառուցելու փորձը:

Այդ նկատառումներով կենտկոմը հարկադրված է տեղեկացնել ԿԻԳԿ, վոր ընկ. Ռադեկն այս խնդրում Ռիկիկ տեսակետի արտահայտիչը չէ»:

4. Մատնանշել ընկ. Ռադեկին, վոր միջազգային խնդիրների մեջ կենտկոմի վորոշումներին չենթարկվելը Ռիկիկի անդամի կողմից անթույլատրելի մի որինակ է:

5. Վճռականապես նախազգուշացնել ընկ. Ռադեկին և «ոպպոզիցիայի» այն ընկերներին, վոր Ֆրակցիոն պայքարը թույլատրելի չէ փոխադրել կոմիսներն. վորպիսի հանդամանքը հզի յե ծայր աստիճան վտանգավոր հետևանքներով միջազգային բանվորական շարժման համար:

ԳԻՆՆ Է 20 ԿՈՊԵԿ ՋԵՐԿ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0188343

